

Fietsen in Gaasterland

Fietsen in Gaasterland

Kijken naar land en water

Mathilde Maijer

Landschaplopen.com

2026

Copyright © Mathilde Maijer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd of verzonden in enigerlei vorm of via enig medium, elektronisch of mechanisch, inclusief fotokopiëren, het maken van opnamen, of door elke informatiedrager en opvraagbaar systeem, zonder schriftelijke toestemming van de schrijver.

Eerste druk 2026

ISBN: geen

Uitgegeven in eigen beheer via BraveNewBooks

Wageningen

www.landschaplopen.com

Trefwoorden: fietsgids, landschap, watererfgoed, Gaasterland, Friesland, SudWestFryslan.

Inhoud

Voorwoord.....	6
De route	7
We gaan op weg.....	14
Intermezzo 1: Dijken en sluizen	19
Intermezzo 2: Poldermolens en gemalen	23
Intermezzo 3: De heuvels van Gaasterland	29
Intermezzo 4: De Schotanusatlas	37
Intermezzo 5: De Frieze Boezem	43
Intermezzo 6: De Koudumer Slaperdijk.....	60
Intermezzo 7: Water	66
Tips voor een lang weekend	99
Bronnen.....	100
Landschapfietsen: Fietsboeken van landschaplopen	102
Overige boeken van landschaplopen.....	103

Voorwoord

Landschapfietsen is een serie fietsgidsen van landschaplopen.

In elke gids wordt een fietstocht beschreven, waarbij we onderweg kijken naar landschap, water, erfgoed, waterkunstwerken met zo nu en dan een uitstapje naar iets anders leuks zoals mooie dakpannen, een oude fabriek, een bijzonder hek, een leuk trafohuisje.

We hanteren de volgende principes:

- Elke gids bevat een eendaagse tocht.
- We beginnen en eindigen op een treinstation.
- We fietsen op een OV-fiets.
- We fietsen in principe over het fietsknooppuntennetwerk, met enkele uitstapjes of doorsteekjes.
- We stappen onderweg regelmatig af om iets te zien en een stukje in de gids te lezen.

Maar deze route is anders dan de andere: er is in Gaasterland treinstation noch OV-fiets. We lossen het anders op. We gaan met de bus naar Lemmer en huren daar een goede fiets met versnellingen of elektrische fiets. Vraag wel even na of de accu 92 km aankan, want niets is zo vervelend als fietsen op een elektrische fiets met lege accu.

Uiteraard kun je het ook anders oplossen. Ik wil wel meedenken:

Je gaat met de trein naar Sneek, huurt daar een OV-fiets, stapt weer op de trein en reist met fiets en al door naar Stavoren of Workum.

Je kampeert in Oudemirdum, Bakhuizen of ergens anders en huurt ter plekke een fiets.

Dat je ook met een auto kunt gaan, en je eigen fiets kunt meenemen, heb je niet van mij.

Nederlands of Fries?

Schrijf ik It Heidenskip of Het Heidenschap? Ik heb voor het laatste gekozen. Als ik een fietsboek zou schrijven over Frankrijk had ik het land Frankrijk en de hoofdstad Parijs genoemd. Ik ben nou eenmaal buitenlander en dat geldt ook voor mij in Friesland.

De route

Van knooppunt naar knooppunt

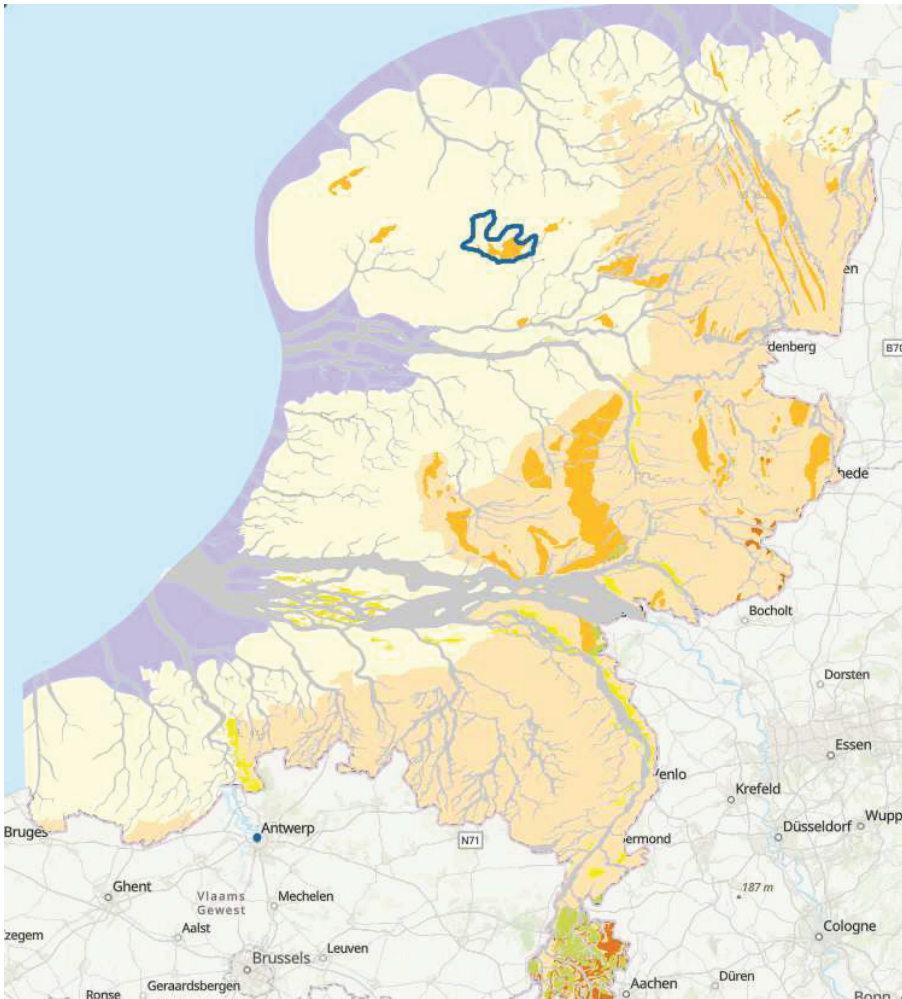
We beginnen en eindigen bij de fietsverhuur in Lemmer. We fietsen over het fietsknooppuntennetwerk met een enkel ommetje. We fietsen het rondje met de klok mee. De route is 92 km.

1 De route op de fietsknooppuntenkaart.

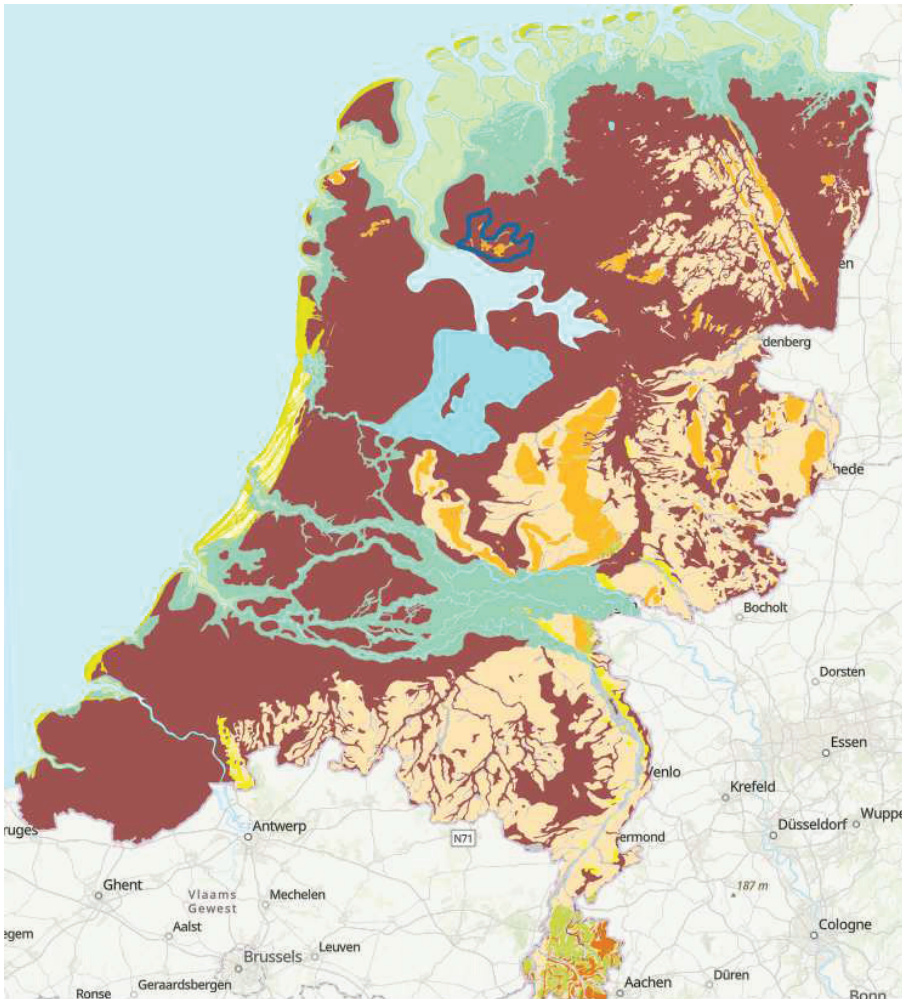
Uiteraard kun je ook ergens anders beginnen. Dan zoek je het dichtstbijzijnde fietsknooppunt van de route op, en aan het einde van het boek blader je terug naar het begin en fiets je verder tot je weer op je beginpunt bent.

9000 vC

2 De route op de kaart net na de laatste ijstijd.

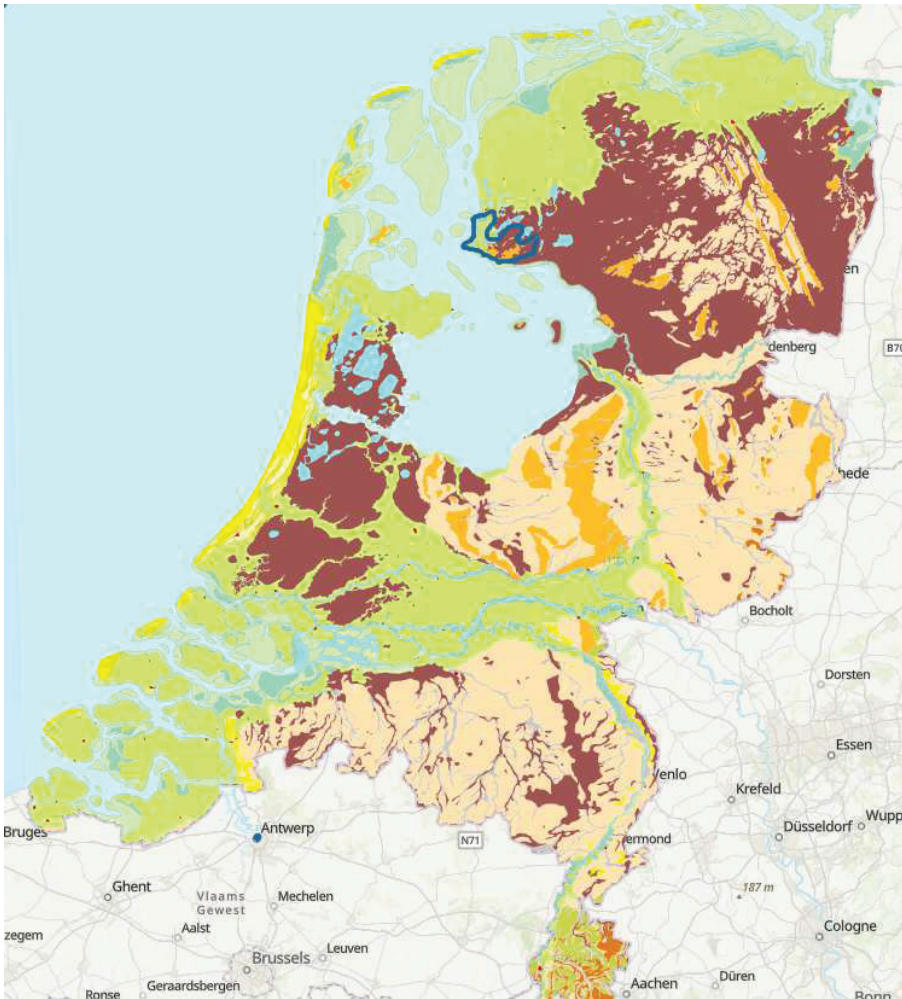
9000 vC is vlak na de laatste ijstijd. Veel water zat nog opgeslagen in ijs, waardoor de Noordzee lager stond dan nu. Dus veel van wat nu zee is, was toen land. De Nederlandse kust lag dan ook verder naar het noordwesten, en de rivieren liepen verder door. In die tijd hadden we de route prima kunnen fietsen op een mountainbike met extra brede banden. We hadden gefietst over eindeloze zandvlaktes en heuvels met gras tot aan de horizon. Maar onze voorouders fietsten niet, ze renden.

3 De route in de Romeinse tijd.

Voor de Friezen in de Romeinse tijd was de fiets niet het handigste vervoermiddel – als hij dat wel was geweest, hadden ze hem vast wel uitgevonden. Ze hadden moeten fietsen door eindeloze hoogveengebieden waar de heuvels van Gaasterland boven uitstaken. Ze hadden al wel uit kunnen kijken over een groot meer dat later zou uitgroeien tot de Zuiderzee.

1500 nC

4 De route aan het eind van de Middeleeuwen.

Aan het eind van de Middeleeuwen was een groot deel van het veen door de zee weggespoeld en bedekt met klei. Veldrijders die niet bang zijn voor klei hadden een aangepaste route door het gebied tussen Workum – Stavoren – Koudum en door Gaasterland kunnen crossen, waarbij ze voor een groot deel al over dijken hadden kunnen fietsen. Ze hadden gezien dat jonge landbouwgebieden die met veel moeite waren ontgonnen, onder water verdwenen en dat boeren daar wanhopig naar keken: hadden ze iets fout gedaan? Waarom strafte God hen?

Ik teken de route in op de kaart van Sgrooten uit 1570.

5 De route op de kaart van Sgrooten, 1570.

In de tijd van Sgrooten was het veen ontgonnen tot landbouwgrond en steeds verder ingezakt door de vergaande ontwatering. Grote meren waren ontstaan op plekken waar 500 jaar eerder hoge hoogveenkoepels lagen die meters boven het water uitsteken. Het zuiden van Friesland was veranderd van een heuvelland met veen waar mensen een toekomst in de landbouw voor zich zagen, tot een verarmd land vol water waar boeren steeds meer noodgrepen verzonnen om het hoofd boven water te kunnen houden.